І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: в Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXIX. Ч. 172. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 8-го ВЕРЕСНЯ 1962 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, SEPTEMBER 8, 1962 No. 172. VOL. LXIX.

СЕНАТ СХВАЛИВ ДЕЯКІ ЗМІНИ В ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНІ

Вашингтон. — 6-го вересня Сенат більшістю 59-ох до 24-ох голосів прийняв податковий закон, але в багатьох пунктах змінив його значно в порівнянні з тими проєктами, які уряд президента Кеннеді вніс був майже півроку тому. Президент не є вдоволений із сенатської редакції податкового закону. Існує мала надія, що спільна конгресова конференція, складена із сенаторів і конгресменів, узгіднюючи різниці між обома законопроєктами, поробить корисні для уряду зміни. Секретар скарбу Дуглес Діллон заявив, що прийнятий Сенатом податковий проєкт — „є важливим першим кроком до нашої перестарілої податкової системи". Але Діллон теж висловив надії на те, що спільна конференція поробить бажані зміни. Однак уряд майже не має надії на те, щоб конференція привернула відкинуту Сенатом точку про те, щоб самі банки і промислові корпорації стягали податок від ощадностевих прибутків і від дивіденд. Палата схвалила була цей пункт урядового законопроєкту, який був головним в пропозиціях уряду. Але ухвалений Сенатом закон має другу важливу урядову пропозицію: признає податкові полегші тим промисловцям, які робитимуть інвестиції у свої фабрики. Цей пункт закону має на цілі скріпити економіку, і він коштуватиме державну скарбницю коло одного більйона долярів. Щоб покрити цю втрату, уряд пропонував стягати в банках і в підприємствах податок від ощадностевих і дивідендових прибутків, що було б збільшило прибутки державної скарбниці на $780.000.000 річно. Сенат відкинув цей пункт законопроєкту, але прийняв домагання до банків, корпорацій та інших інституцій, які виплачують ощадності і дивіденди, щоб річно подавали звіти про те, хто титулом ощадностей або дивіденди дістав більше $10 на особу. Державна скарбниця оцінює, що прийнятий Сенатом закон спричинить втрату $1.025.000.000, і збільшить впливи на $815.000,000, отже уряд втратить коло $210.000.000. Палатний законопроєкт дав би урядові прибутки $325.000.000. Спільна конференція вирішить в найближчому тижні, як виглядатиме новий податковий закон.

ЗДА далеко випередили Москву в леті до Венери

Вашингтон. — Голова Крайової Аеронавтичної і Космічної Адміністрації Джеймс Е. Вебб вислав листа до голов Сенатської і Палатної Космічних Комісій, в якому виявив, що СССР в останніх двох роках аж 6 разів пробував висилати ракети в напрямі до Марса і Венери, але тільки один лет до Венери мав частинний успіх, а 5 летів зовсім не вдалися. СССР двічі пробував вислати ракети до Марса, а тричі до Венери, а останній раз була проба в суботу 1-го вересня. Тільки один раз вдалося було СССР вислати ракету в сусідство до Венери, і було це 12-го лютого 1961-го року. Але радіовий апарат перестав був діяти і не можна було дістати жадних відомостей від інструментів, що були в кабіні. Москва не подавала вісток про ці невдалі проби, бо вона хвалиться тільки успіхами. ЗДА знали про всі ці совєтські невдачі за допомогою своїх станцій обсерваційних, але вимісне мовчали, а тепер промовила Космічна Адміністрація на домагання провідників конгресових комісій. СССР пробував вислати кабіни з інструментами до Марса 10-го жовтня 1960-го року, і 14-го жовтня того ж року; до Венери були невдалі проби вислати кабіни 4-го лютого 1961, 19-го лютого 1961 і 25-го серпня 1962. Остання совєтська проба відбулася 1-го вересня 1962 року, коли ракета дісталася була до кружляння довкола Землі, але не змогла летіти в напрямі Венери.

Президент переведе дводенну інспекцію космічних інсталяцій

Вашингтон. — Пресовий секретар Білого Дому П'єр Салінджер повідомив, що президент Кеннеді в найближчому тижні переведе дводенну інспекцію військових і цивільних космічних інсталяцій. У вівторок і в середу 11-го і 12-го вересня він відвідає летунські бази в Кейп Канаверал на Флориді, Гаттевілл в Алабамі, Гюстон в Тексасі і Ст. Луїс, Мізурі. Разом із Президентом будуть ще віцепрезидент Линдон Б. Джансон, який є головою Аеронавтичної і Космічної Ради; секретар оборони Роберт МекНамара; директор Аеронавтичної і Космічної Адміністрації Джеймс Е. Вебб; директор бюджету Дейвід Е. Белл та кілька членів Конгресу, які працюють у відповідних комісіях.

Де Ґоль і Аденауер нараджуються над тіснішим союзом

Бонн. — Французький президент Шарль де Ґоль і західньо-німецький канцлер Конрад Аденауер перевели в минулу середу першу довшу ділову нараду, присвячену — за твердженням преси — плянові Спільного Господарського Ринку щодо політичної унії — федерації чи конфедерації — шістьох членських держав того економічного бльоку. З уваги на опозицію Бельгії і Голляндії, які не хочуть реалізувати того пляну, поки Британія не приступить до Спільного Господарського Ринку, Де Ґоль і Аденауер рішили не скликувати в цьому місяці — як це було передбачувано в липні ц. р. — конференції голів шістьох держав Спільного Господарського Ринку, а відкласти таку конференцію на листопад цього року. Зате обговорювано можливості тіснішого союзу між Францією і Західньою Німеччиною. Аденауер буцім-то не дуже схиляється до ідеї формального проголошення французько-німецької конфедерації, щоб не насторожувати Бельгії, Голляндії і Британії. Зате однаково Де Ґоль, як Аденауер буцім-то виготовили конкретний плян тіснішої співпраці їхніх країн в цілому ряді різних справ. Про ці самі справи окремо нараджувались міністри закордонних справ Франції і Німеччини, Моріс Кув де Мурвіль і д-р Ґергард Шредер. Тісніший союз між Францією і Західньою Німеччиною має служити як поміст для загальної західньо-европейської унії.

МОСКВА ВИКРИВЛЮЄ ПРАВДУ ПРО БЕРЛІН — ЗАКИДАЮТЬ ЗДА

Вашингтон. — Совєтський Союз свідомо промовчує вбивства невинних осіб східньо-німецькими комуністами в Берліні та намагається відвернути увагу світової опінії від тих подій фальшивим оскаржуванням Заходу і західньо-берлінських властей у видуманих злочинах і провинах — офіційно закинув Москві Державний департамент. Цю заяву Державного департаменту в минулий четвер відчитав його речник Генрі Б. Кокс, який ствердив, що совєтська нота з 5 вересня ц. р. взагалі не взяла під увагу фактів комуністичних вбивств, наведених у попередніх західніх нотах, зате з свого боку зліпила давні неповажні й вигадані закиди, що їх СССР завжди робив на адресу Західньої Німеччини. Три західні великодержави двічі пропонували Совєтам, щоб зійшлась 4-державна конференція задля розглянення напруженої ситуації в Берліні та придумала способи для відпруження тамошньої атмосфери. Західні держави звертали увагу в своїх нотах на щораз нові акти вбивства, доконувані східньо-німецькими поліціянтами біля берлінського муру ганьби та на загрозливі настрої, які внаслідку тієї безжалісної поведінки комуністів породжуються серед мешканців обох частин Берліну. Совєти цілком проминули мовчанкою всі ці факти, відкинули ідею конференції у цій справі та повторили стару пропозицію Хрущова щодо мирового договору з двома Німеччинами, відкликання західніх гарнізонів з Західнього Берліну і перетворення його у „вільне місто". Повторення цієї совєтської вимоги, для Заходу цілком неприйнятливої і навіть недискусійної, прийшло в цій останній совєтській ноті з 5 вересня у супроводі привичних лайок про німецьких „фашистів", „реваншистів", „провокаторів" і „імперіялістів", із складанням всієї вини за теперішнє напруження в Берліні на Захід та з повним виправдуванням берлінського муру і поведення німецьких комуністів. Державний департамент стверджує тепер, що те становище Совєтського Союзу має на цілі затерти в світовій опінії препогане враження, що його викликає комуністичне поведення в Берлінській справі. Державний департамент стверджує, що остання совєтська нота не має ніякого значення для дальшого розвитку Берлінської кризи, ні на крок не помагаючи розв'язати її.

СССР далі атакує політику ОН в Конґо

Москва. — Московська „Правда" принесла в минулу середу нову статтю з гострою атакою західньої політики супроти Конґо. Автор тієї статті Віктор Маєвський пише, що „бельгійські, британські, американські й французькі колоніялісти прядуть павутиння нової змови проти незалежности і територіяльної непорушности конголійської держави". Такий закид Москва робить західним державам саме тоді, коли вона якраз виготовила плян на внутрішню консолідацію в Конґо, яка базувалась би на зреченні самостійницьких тенденцій провінції Катанґи та на перетворення Конґо у федерацію автономних провінцій із надрядним центральним урядом. „Правда" називає той плян „об'єднуванням ґанґстерів". Генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант, покликавшись на згоду однаково центрального конголійського уряду Сиріля Адулі, як конголійського президента Мойсе Чомбе на головні принципи згаданого пляну, звернувся до конголійських лідерів з закликом, щоб вони вийшли поза межі словесних деклярацій та приступили до реалізування того пляну. Однак катанґійський президент Мойсе Чомбе запротестував перед Об'єднаними Націями проти того, що на летовище Об'єднаних Націй в Каміні, в центральній Катанзі, висадились деякі частини центрального конголійського війська. Він назвав це „провокацією".

Уряд вирішив погодитися на накинене Конґресом число резервістів — 700,000

Вашингтон. — Уряд вирішив не робити дальших заходів в справі зменшення армійських резерв і погодився вишколювати в цьому фінансовому році 1962-1963 — 400,000 резервістів Крайової Ґвардії і 300,000 армійських резервістів, як цього домагався Конґрес. Уряд плянував зменшити резерви армії і ґвардії до 642,000, відповідно їх переорганізувавши, але Конґрес ухвалив бюджет на незменшене число резерв. Для ясности треба додати, що число 700,000 резервістів означає тих членів резерви, які будуть в цьому фінансовому році вишколюватися. Всіх резерв у трьох родах зброї вишколюється в цьому році — 954,000, а загальне число резервістів, готових до мобілізації становить 2,500,000. Департамент оборони мусить змінити свій вишкільний плян резерви до перших днів жовтня цього року, щоб бути в згоді з рішенням Конґресу.

Критикують Раска за становище відносно України

Бедфорд, Масс. — Тут окремою брошурованою відбиткою появилася серія статтей відомого політичного коментатора Еверета С. Аллена, що були друковані в місцевому "The New Bedford Standard-Times" та в яких критикується теперішню політику Державного Департаменту. У першій із цих статтей автор пригадує виклик проф. Лева Добрянського державному секретареві Дінові Раскові доказати його твердження у відомому листі до конґресмена Смита, що Україна, Вірменія і Грузія є, мовляв, „традиційними частинами" Росії. Стверджуючи факт, що ці країни були незалежними державами та що їх незалежність була визнана навіть Совєтською Росією, яка опісля ці держави знищила агресією, автор ставить таке становище Державного Департаменту за приклад, як програти „холодну війну".

Заделкльовано вже $86,000,000 до Світової харчової програми

Об'єднані Нації. — 31 країна задеклярували вже разом 86 мільйонів долярів у харчах, транспорті і готівці для Світової харчової програми, яка має поборювати голод у світі. Таким чином треба ще тільки 14 мільйонів, щоб осягнути передбачену суму, потрібну в першій стадії діяльности тієї програми. З'єдинені Держави зголосили готовість виповнити половину названої вгорі суми, при чому ЗДА дадуть харчі на 40 мільйонів дол. та 10 мільйонів готівкою. Проголосив це секретар хліборобства Орвіл Фріман. Західня Німеччина задеклярувала 8 мільйонів дол. харчами і транспортом, Британія і Канада по 5 мільйонів, Франція 3 мільйони, Данія і Швеція по два мільйони, Австрія півтори мільйона, Голляндія 1,360.000 дол. Деякі країни зголосили так мовити символічні пожертви задля заманіфестування своєї прихильности до самої ідеї тієї програми боротьби проти голоду.

Шах Ірану об'їздить терен катастрофи землетрусу

Теґеран. — Іранський шах Різа Палеві пільотуючи власний одномоторовий літак оглядає терен катастрофи землетрусу з повітря та зупиняється в найбільш пошкодованих місцевостях. Ввесь обшир землетрусу охоплює понад 8.000 кв. миль, себто приблизно терен стейту Массачузетс. Першу довшу зупинку шах мав в місцевості Бусн за 150 миль на захід від Теґерану. З тамошніх 6.500 мешканців згинуло яких 40%. Ця місцевість опинилась після землетрусу зовсім без води, бо пересунення землі понищило тамошній водопровід. У повіті Захра, що її центром є назване містечко Бусн, з 25.000 мешканців згинуло накругло 10,000 осіб.

Міні твердить, що число безробітних вказує на рецесію

Вашингтон. — Голова Американської Федерації Праці — Конґресу Індустріяльних Організацій Джордж Міні заявив в радіовому інтерв'ю, що постійно високе число безробітних свідчить про те, що можливою є нова рецесія в найближчих місяцях. На думку Міні була деяка потіха в недавньому звіті президента Кеннеді про економічну ситуацію країни, але все ж таки можливість економічної кризи існує і надалі, як довго безробіття є понад 5% всіх робітних сил. Міні рекомендував негайно зменшити прибуткові податки, щоб зменшити число безробітних, але Президент відклав цю справу аж на січень 1963-го року. На думку Міні проблема безробіття є серйозніша, ніж багато людей думає.

Голова УНРади інж. О. Бойдуник відвідав УНСоюз і „Свободу"

Джерзі Сіті, Н. Дж. — В четвер 6-го вересня голова Української Національної Ради інж. Осип Бойдуник, який після успішної поїздки по країнах Південної Америки приїхав тепер на двомісячні відвідини в ЗДА і Канаді, склав офіціяльну візиту Українському Народному Союзові та „Свободі". Відвідавши ці установи в товаристві голови Представництва Виконавчого Органу УНРади в ЗДА д-ра Євгена Приходька та відомого громадського діяча д-ра Вол. Михайлова, інж. Осип Бойдуник відбув довшу розмову з гол. предсідником УНСоюзу Йосипом Лисогором, гол. секретарем д-ром Ярославом Падохом, та редакторами „Свободи", інформуючи їх про перебіг і результати своєї поїздки по країнах Південної Америки та пляни і цілі своїх відвідин у ЗДА, як і зокрема про стан, працю і найближчі завдання очолюваної ним УНРади. Інж. О. Бойдуник також живо інтересувався теперішнім станом і розвитком української спільноти в ЗДА, зокрема перебігом підготови до запляновано Світового Конґресу Вільних Українців. Усі ці теми заторкуватиме голова УНРади в своїх доповідях по більших скупченнях українців в ЗДА і Канаді. Першу свою доповідь на тему „Мобілізації сил" матиме інж. О. Бойдуник в Ню Йорку вже в наступну суботу, 15-го вересня. Після загального обміну інформаціями і поглядами, гості були на спільному обіді разом з п. Й. Лисогором і д-ром Падохом та ред. А. Драґаном.

На голову організації Молодь Української Національности обрано Ігоря Прийму

Лігайтон, Па. — В днях 1—3 вересня відбулася тут, на оселі ім. О. Ольжича, 29-та Конвенція організації Молодь Української Національности — МУН, на якій на нового голову МУН обрано Ігоря Прийму із Шикаґо. В конвенції взяло участь яких 115 делеґатів, членів і гостей. Були заступлені відділи МУН із Ню Йорку, Шикаґо, Міннеаполісу, Рочестеру, Дітройту і Торонта. Проводив конвенцією, як предсідник, дотеперішній голова МУН Мирон Куропась. В рамцях конвенції відбулися в суботу 1-го вересня забава, під час якої грала Оркестра МУН із Шикаґо, в неділю 2-го вересня, після Богослужень змагання танцювальних гуртків, в яких перше місце зайняв танцювальний ансамбль „Чайка" із Торонта і відбиванкові змагання, першенство в яких здобули мунівці із Торонта. Увечері в неділю, при участі 186 осіб, відбувся в одній із репрезентаційних заль Лігайтону конвенційний бенкет і баль. Почесними гістьми на цьому бенкеті були президент УНРади інж. О. Бойдуник, голова УККА проф. Лев Добрянський, гол. предсідник У. Н. Союзу Й. Лисогір, президент ОЛВУ проф. Ол. Грановський, заступник голови, предсідника УНСоюзу і віцепрезидент ОДВУ інж. Степан Куропась, представник УККА і „Свободи" та „Українського тижневика" ред. В. Душник, репрезентант організації Український Золотий Хрест п-ні П. Різник, голова „Зарева" Б. Гасюк та ін. Товстмайстром на бенкеті був Мирон Куропась. На балі, що відбувся після бенкету, проведено вибір „Королевої краси МУН", на яку обрано Лярису Гриневич із Шикаґа і на її княжну Ірину Андрейко з Ню Йорку. Під час заключної сесії конвенції, яка відбулася в понеділок 3-го вересня, обрано нову Головну Управу МУН у ЗДА у складі: Ігор Прийма — голова, Олег Різник — заст. голови, Клявдія Іванчук — секретар, Ігор Різник — касир, Мирон Куропась — гол. секретар для видавничих й імпрезових справ, Богдан Гасюк — член ред. колеґії видань МУН. До порадчої і допомогової комісії були обрані Зенон Пилявка, Андрій Козій і Ляриса Гриневич. До Контрольної комісії увійшли Андрій Попадюк й Ірина Андрейко.

Шпигун Соблен, заживши насонні порошки, відклав свою депортацію

Лондон. — Совєтський шпигун д-р Роберт Соблен, що його мали перевезти в минулий четвер 6 вересня ц. р. з Лондону літаком до Америки, в останній хвилині проковтнув стільки насонних порошків, що англійський лікар, який проводив Соблена разом із поліційним та депортаційним старшинами, вирішив, що Соблен є непридатний для перевозу до Америки. В'язничний амбулянс, яким везено Соблена на летовище, скеровано до найближчого шпиталю, де приміщено Соблена під поліційною сторожею. Соблен був непритомний, але згодом стан його здоров'я поправився. Роберт Соблен, 60-річний колишній лікар-психіятр, був засуджений в усіх судових інстанціях в ЗДА на досметрну в'язницю за шпигунську роботу в користь СССР. Він утік 25 червня ц. р. до Ізраїлю, вирекшись кавції у висоті 100.000 дол., яку склали за нього його дружина-лікарка і приятелі. В Ізраїлі арештовано його за нелеґальний приїзд туди на фальшивих документах (пашпорт його померлого брата) та 6 липня відіслали назад ізраїльським літаком через Атени і Лондон. Але, безпосередньо перед зупинкою літака в Лондоні, Соблен перерізав собі жили на руках ножем, що йому подали в літаку при обіді. Під час його перебування в лондонському шпиталі адвокати й деякі соціялістичні парляментарі посли процесувались за його право залишитись в Англії або виїхати до Чехословаччини, але в цих заходах програли. Остаточно секретар внутрішніх справ вирішив депортувати Соблена до ЗДА. Тому, що Ізраїль, під натиском внутрішньої опозиції, відмовився відставити Соблена до ЗДА ізраїльським літаком, який первісно віз Соблена, Соблена мав забрати американський літак. Дальша доля совєтського шпигуна залежна виключно від рішення британського секретаря внутрішніх справ.

Арґентинський президент розв'язав Конґрес і визначив вибори на жовтень 1963

Буенос Айрес. — 6-го вересня уряд президента Ґвіда видав два декрети: один про розв'язання конґресу, а другий про визначення виборів на 27-го жовтня 1963-го року. До часу виборного президента і конґресу уряд президента Ґвіда має урядувати без покликування до життя військової хунти. Президент вирішив розв'язати теперішню затяжну кризу по думці військових провідників, з якими відбув нараду перед виданням згаданих вгорі декретів. Конґрес не був повний від часів попередніх виборів 18-го березня ц. р. Теперішній президент Ґвідо уневажнив важність мандатів, які здобули були прихильники Перона, і внаслідок того конґрес мав менше як половину приписаного числа членів. Тепер президент Ґвідо має повновласті діяти і не дивитися на становище Конґресу. Це вже третій реченець розписуваних нових виборів. Спершу вони мали відбутися в березні 1963-го року, пізніше реченець виборів був пересунений на пізню весну 1963-го року, а тепер вибори призначені на жовтень 1963-го року. Уряд президента Ґвідо заявляє, що він передасть владу нововибраному президентові і Конґресові — 1-го травня 1964-го року, це значить того дня, коли мала скінчитися нормальна каденція в 1958-му році вибраного президента Артура Фрондізі. Конґрес не працював від травня ц. р., але формально він існував аж до дня розв'язання 6-го вересня.

Українці взяли участь у міжнародному фестивалі в Дітройті

Дітройт (Д-р Ол. М.) — На Стейтових Торгах, які відбуваються тут від 24 серпня ц. р., влаштовано в суботу, дня 1-го вересня Міжнародний Фестиваль з виступами національних груп поневолених Совєтами народів. Почесним головою Фестивалю був П. Г. Кернесен президент Корпорації Ґрейт Лейк Стіл, а діючим головою ред. Михайло Бажанський, голова Метрополітального Відділу УККА в Дітройті. Обов'язки координаторки програми виконувала відома суспільна діячка п. Емілія Запорожець. У Фестивалі взяли участь: українці, поляки, чехи, словаки, лотиші, естонці, литовці, угорці, румуни, вірмени і альбанці. В інтересній програмі, яка тривала від 12-ої до 3-ої по пол. найкраще враження й признання здобув український хор „Трембіта". Два його виступи: мішаного хору, під керівництвом диригента проф. Кирили Цепенди, численна публіка приймала бурхливими оплесками. На Фестиваль прибув теж губернатор стейту Мишиґен Дж. В. Свенсон, який закінчив фестиваль, в приявності представників національних груп, промовою з признанням для праці тих же груп на терені ЗДА. Піснею „Боже благослови Америку", яку стоячи відспівала вся публіка, закінчено цей знаменний Фестиваль.

"THE UKRAINIAN WEEKLY", англомовний *„Український Тижневик"*, що появляється із кожним суботнішнім виданням щоденника, цим разом, з технічних причин, появиться з черговим числом щоденника, що друкуватиметься в понеділок, 10-го вересня, з датою вівтірка, 11-го вересня.

РОМА Й ІВАННА ПРИЙМА ВИЇХАЛИ НА ТУРНЕ ДО ЕВРОПИ

Ню Йорк. — Рома Прийма, відома наша балерина, та її мати Іванна Прийма виїхали з кінцем минулого місяця на довше концертове турне по европейських країнах. Перший танковий вечір Роми Прийми відбудеться в Атенах, столиці Греції, 21-го вересня. Дальші концерти відбудуться в Женеві, Мадриді і в Парижі у відомих театральних залях.

В АМЕРИЦІ

• В численних школах цієї країни вже почалося навчання, перед яким відмовляли або Отче Наш, або читали уривки зі Святого Письма. Так було в численних публічних школах в стейтах Массачусетс, Мейн і Ровд Айленд. В деяких школах діти молилися потихо, а в деяких голосно. Як відомо, Найвищий Суд ЗДА вирішив при кінці минулого шкільного року, що молитва в публічних школах не є згідна з конституцією, яка відділює релігію від держави.

• Президент Філіпін Діосдадо Макапаґаль, промовляючи в Закордонному Пресовому Клюбі, домагався, щоб ЗДА менше покладалися на свою матеріяльну силу і більше дбали про свою духову і ідеологічну зброю в боротьбі проти комунізму. На думку філіппінського президента демократи в світі не зуміли так об'єднати своїх народів при своїй ідеології, як це вдалося зробити комуністам.

• На Крайовій Конференції в справі картопляної промисловости в Монтреалі, Канада, ствердили, що консумпція картофель в 1960-му році збільшилася на 35 відсотків в порівнянні з 1959 роком і становила по 188.4 фунтів на особу.

У СВІТІ

• На Женевській конференції розброєння Совєти погодились, щоб справу припинення всяких дальших атомових експериментів передати на нараду трьох атомових велико-держав, себто ЗДА, Британії і СССР. Але совєтський представник Василій Кузнецов відразу застеріґся, що Совєти не відступлять від своєї опозиції проти будь-якої міжнародної контролі, яка ґарантувала б, що ніхто крадькома не порушить підписаного договору. Тому ця справа дальше перебуває у сліпому куті.

• У Південному В'єтнамі вночі в останній вівторок державне військо, підтримуване американськими гелікоптерами, наскочило несподівано на комуністичний партизанський загін в гористій околиці недалеко кордону Камбоджі. Згинуло 54 комуністів. Загалом в одному останньому тижні згинуло 303 комуністичних партизанів, що їх організує, озброює і ними керує комуністичний Північний В'єтнам.

• Італія вишле в міжпляхетні простори першого свого штучного сателіта в 1964 році, приготовляючись до цього у співпраці з Америкою. Відповідну умову підписано в Римі минулої середи з нагоди перебування там віце-президента Линдона Джонсона.

• Папа Іван XXIII призначив 10 кардиналів — в тому числі кардинала Франсіса Спелмана з Ню Йорку — як членів Президії Вселенського Собору Католицької Церкви, який буде відкритий в базиліці св. Петра в Римі 11 жовтня ц. р. Водночас Папа призначив 7 кардиналів, як членів Секретаріяту того Собору і 10-х кардиналів, які будуть головами Комісій Вселенського Собору. Проголошено теж правильник, що обов'язуватиме на Соборі.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorised July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

У-2 над Сахаліном

Неперевершені майстри у пропаганді, московські большевики зняли крик з приводу нової „кривди", яку заподіяли їм „американські імперіялісти": минулої п'ятниці вночі американський військовий літак типу У-2 впродовж „аж" дев'ятьох хвилин відбував свій лет над південним Сахаліном і прибережними тихоокеанськими водами. З цього приводу передано американській амбасаді в Москві гостру й лайливу ноту з пригадкою літака У-2 Франсіса Поверса, збитого над Свердловськом 1-го травня 1960-го року, і з вимогою, щоб ЗДА дали задовільне вияснення цієї події, покарали винуватих і відмовились на майбутнє від подібних „провокацій". Державний департамент негайно, в день отримання тієї ноти, у короткій відповіді признав можливість, що американський літак залетів над совєтські води й територію, але ствердив, що це сталося ненароком, унаслідок сильного вітру, який міг зігнати літак з його шляху. Большевики тим вияснениям не задовольнились і продовжують антиамериканські пропагандивні атаки.

До кремлівської кліки, звичайно, не можна мати претенсій. Вона використовує найдрібнішу нагоду, щоб посилювати холодну війну, баламутити світову публічну опінію та оборнювати Америку, а коли нема такої нагоди, то штучно фабрикує її. Ясно, що справа не в „порушенні недоторкальности совєтської суверенної території", а в тому, щоб відвернути увагу міжнародної опінії від масових доставі совєтської зброї на Кубу і щоб приготовити большевицькій делегації на 17-ту Асамблею Об'єднаних Націй відповідний психологічний грунт. Це вже відомі ходи совєтської підривної політики.

Зате куди цікавіший і поважніший, так би мовити, американський аспект цієї справи. Відомо, що літаки типу У-2, які мають змогу літати на висоті до 80.000 стіп і вивінувані в найпрецизніші фотоапарати, віддали вже американській розвідці надзвичайні послуги. Большевики вже віддавна знали, що ЗДА переводять розвідку літаками У-2, але мовчали, вважаючи це за річ нормальну і логічну в сучасних американсько - совєтських взаєминах. Вони зняли крик після зістрелення літака Поверса тому, що наочно виявилась тоді безвартісність совєтської залізної заслони, що треба було знайти формальну причину, щоб відкликати незручну для Москви візиту Д. Д. Айзенгавера і — щоб сторпедувати заповіджену в Парижі конференцію „на вершинах". Зате ЗДА застосували тоді якнайгіршу тактику: спершу взагалі заперечили факт того лету Поверса, а після того призналися, що такий факт був, при чому сам Д. Д. Айзенгавер взяв на себе всю вину і відповідальність, давши цим Москві право атакувати його персонально. Айзенгавер, як відомо, відмовився перепросити Хрущова, але водночас видав розпорядження припинити розвідчі лети над СССР. Дж. Ф. Кеннеді потвердив це розпорядження, а тепер, у відповідь на совєтські атаки з приводу лету У-2 над Сахаліном, ще раз заявив, що ЗДА летунської розвідки над совєтською територією не ведуть.

Навіщо ці заяви? Для чого відмовлятися від корисної і потрібної летунської розвідки, коли загально відомо, що найбільший у світі шпигунський апарат розбудувала Москва?! Наведена заява Д. Д. Айзенгавера не переконала большевиків у добрій волі Америки, тільки скріпила їх у їхній тактиці шантажу. І двократне запевнення збоку уряду Дж. Кеннеді не матиме ніякого позитивного наслідку на політику і тактику Москви. Повну рацію треба признати сенаторові Беррі Голдвотерові, який в Такомі, стейт Вашингтон, заявив минулої середи: „Думаю, що розвідчі лети У-2 принесли б нам користь. Ведім розвідку проти Совєтів, коли вони ведуть її проти нас".

Невідхильна потреба

У деяких школах З'єдинених Держав Америки вже почався новий шкільний рік, у деяких він почнеться найближчими днями. За столи шкільних кляс, ляборатбрій, робітень, бібліотечних заль засядуть знову мільйони молоді, щоб здобувати знання, поглиблювати і поширювати його в різних ділянках гуманістичних, природничих і технічних наук. Разом із молоддю англосаксонського походження стануть знову до науки також юначки і юнаки з інших національних груп, із давніших чи новіших хвиль іміграції, між ними сотки й тисячі української молоді.

Але буде також багато молодих людей, недавніх учнів і студентів, які не вернуться до школи, які не продовжуватимуть навчання в започаткованих ними ділянках, бо вони позбавлені цієї змоги з різних причин — нестачі матеріяльних засобів, важких родинних умовин, а найчастіше таки внаслідок їхнього ж власного небажання вчитися далі, спеціялізуватися в тій чи іншій ділянці. Чимало молодих людей з цієї останньої категорії покинули школи і не задумують до них вертатися тому, що знайшли можливість легкого й доброго, хоч іноколи короткотривалого, заробітку. Вони легкодушно програйновують нагоду добиватися з допомогою знання і фахових кваліфікацій кращих становищ і вищих заробітків.

Наявність цієї останньої категорії молодих людей, які не бажають продовжувати освіти, стала у ЗДА пекучою проблемою, своєрідною кризою, яку треба переборювати, щоб ЗДА могли затримати своє провідне місце в світі, зберегти першенство в наукових і технологічних змаганнях. До цієї саме молоді було адресоване звернення президента Кеннеді, опубліковане в День Праці 3-го вересня 1962-го року. З'ясовуючи ситуацію на відтинку виховання та фахового вишколу американської молоді, Президент ЗДА визначив її як дуже важку, а то й трагічну, і закінчив своє звернення словами: „Вертайтеся до школи!".

Згідно з даними президентської комісії в справах затруднення молоді, проголошеними у зверненні Президента, у ЗДА нараховується нині майже один мільйон людей, віком нижче від 25 років, які покинули школу і вже перебувають у категорії незатруднених. Чимало із них не можуть знайти собі праці лише тому, що не мають відповідної освіти чи потрібного для виконування якогось фаху вишколу. Немає виглядів на покращання ситуації на цьому відтинку і в найближчих роках. Як ствердив президент Кеннеді, в цьому десятиріччі відкриються у ЗДА 5 мільйонів нових варстатів праці, які годі буде обсадити з огляду на брак вишколених молодих людей. Якщо кризова ситуація буде поглиблюватися, то в 1960-их роках не закінчить шкільного навчання яких 7.500,000 хлопців і дівчат, що, ясна річ, важко відіб'ється на добробуті і на господарському розвитку ЗДА. І тоді можуть настати дуже тяжкі часи саме для цієї молоді. Щоб до цього не дійшло, всі ті, що покинули тепер школи, повинні вернутися до них і продовжувати здобування освіти і фахових кваліфікацій.

Заклик Президента стосується не тільки молоді англосаксонського походження. Він звернений і до української молоді у ЗДА. Не зважаючи на гарні успіхи і досягнення загалу тут родженої і новоприбулої української молоді, є поміж нею деяка кількість таких, що легкодушно кидають науку, хапаючись за будь-яку працю і по якомусь часі залишаються безробітними. Ідучи за покликом Президента, батьки, вчителі, священики повинні присвятити якнайбільше уваги таким одиницям з-поміж нашої молоді, повинні переконати їх, що все їхнє майбутнє, уся їхня кар'єра, їх життьові достатки й успіхи замкнені в одному короткому слові: вчитися!

КРИЗА РОБІТНИЧИХ СПІЛОК

Робітничі спілки в Америці переживають кризу, яка, хоч може непомітна назверх, стороннім людям, хвилює робітничих діячів, що аналізують сучасні тенденції юнійного руху і турбуються різними його негативними явищами. Цій справі велику статтю присвятив журнал „Лук" з дати 11-го вересня ц. р., що його представник, Томас Б. Морган, провів розмови із рядом робітничих лідерів.

Статистичні цифри свідчать ніби про успіхи робітничих спілок. У спілках, об'єднаних в Американській Федерації Праці — Конгресі Індустріяльних Організацій, і у т. зв. незалежних спілках є тепер понад 17.500,000 членів. Ввесь важкий промисл — сталевий, автомобільний, гумовий, рудокопний і будівельний, як також залізниці, пошта, приватне летунство, більшість ділянок легкого промислу, а навіть більшість учителів і музик — охоплені колективними договорами праці. Американські робітничі спілки дуже багаті. Спілка водіїв, яку очолює ославлений Джіммі Гоффа, має $38 мільйонів у касі і будинок своєї централі у Вашингтоні вартости $4.500,000. Спілка рудокопів посідає масток вартости $105,000000 й $5.000.000 інвестувала в копальні вугілля. Спілка робітників жіночого мануфактурного промислу має $25.000.000 резервового фонду на виплату посмертних допомог а спілка автомобільних робітників має у своєму страйковому фонді $37.000,000. Це багатство спілок дозволяє їм витрачати величезні суми на свій бюрократичний апарат і призначати деяким своїм президентам вищі платні, як їх дістають президент ЗДА, голова Найвищого Суду чи члени уряду й Конгресу.

Однак, ці цифри не то не заперечують, а може власне потверджують той факт, що робітничі спілки переживають кризу. Американські робітники, осягнувши високий життьовий стандарт, властиво не знають уже, чого їм вимагати від своїх спілок. Керівники ж спілок урядують в елеґантних домівках у кабінетах, вистелених орієнтальними килимами, мають — як сказано вгорі — по кількадесять і навіть понад сто тисяч долярів річної платні і вважають себе досмертними спілковими достойниками. Голови найбільших робітничих спілок мають по 60 - 70 років життя; з 29 членів Екзекутивної Ради АФП - КІО менше як половина народилися після 1900-го року. Всі інші, як і величезна більшість низових спілкових клітин, турбуються найбільше запевненням собі успіху на кожних наступних виборах, а не розв'язуванням наболілих проблем праці. Отак, Томас Б. Морґан, автор статті: „Чи світ праці на похилій площі?" в згаданому числі „Луку" твердить, що самозадоволення спілкових лідерів, яке доходить до цинізму, і брак духового, ділового зв'язку між ними й членськими масами — це найперша причина кризи.

Ця криза поважна тому, що сучасні тенденції в американському промислі й сільському господарстві загострюють проблему безробіття. Коли до цього часу вважалося в ЗДА, що 3 - 4 мільйони безробітних це „нормальне" явище, яке у великій мірі спричиняють сезонові безробіття, недужі й спекулянти на безробітті, то тепер проблема безробіття стала дуже грізною з уваги на: 1) автоматизацію у промислі і 2) щораз більше число щорічних абсольвентів середніх та високих шкіл, які потребують праці. Автоматизація, яка машинами заступає працю людських рук, наводить щораз більший страх на робітників. У м'ясному промислі за останніх 6 років продукція зросла на 3%, а кількість робітників зменшилась на 28.000 в самих тільки пакувальнях. В автомобільному промислі продукція в ЗДА зросла від 1955 року два-, а то й трикратно, але за той же час звільнено 132.000 робітників. Самообслужні, автоматичні вінди - елевейтори позбавили вже праці 125.000 осіб. Тому, що пошкодованими є здебільша особи, які по 10 - 20 років працювали в даній ділянці, знайти їм нову працю дуже трудно.

Щоб протидіяти спричинюваній автоматизацією редукції робітників у фабриках, а то й ліквідації фабрик у зв'язку з перекиданням американського капіталу за кордон, де є дешевший робітник, щоб збільшувати число варстатів праці для кругло двох мільйонів працездатної молоді, робітничі спілки пропонують 4-денний тиждень праці при збереженні тижневої винагороди. Але ця ідея покищо не знаходить прихильного відгуку ні у працедавців, ні в Конгресі, ні в уряді. Сам секретар праці, недавній видатний робітничий діяч, Артур Ґолдберґ, є рішучим противником скорочення дня або тижня праці. Найпереконливішим аргументом „проти" цього є факт, що в усіх комуністичних країнах зобов'язує 6-денний тиждень праці при 9 і більше годинах праці денно.

Поруч з проблемами автоматизації та раптового збільшування числа робітних рук, при зменшуванні числа варстатів, існують ще такі проблеми, як надмірний визиск муринської праці в південних стейтах і фармерських робітників на Заході. А втім, хоч робітничі спілки об'єднують тепер кругло 1.750.000 муринів, маси південних муринських робітників не квапляться вступати до спілок чи організувати їх, не бачачи в цьому великої користи для себе. Те саме стосується сільськогосподарських робітників. Взагалі, хоч число членів у робітничих спілках імпозантне, воно таки становить лише четвертину заробітково-працюючих осіб в Америці. „Нову кров" до робітничих спілок їхні лідери хочуть придбати з новим членством. Але ця акція іде дуже туго саме у зв'язку з стагнацією спілкового життя та неадібністю спілок розв'язати згадані вгорі проблеми.

Між працедавцями та робітниками, як і між урядом та робітничим світом, існують нині мирні взаємини. Але спілки не мають великого — а то й будь-якого — впливу на організацію продукції і на політику уряду. Хоч робітничі спілки в переважній більшості були і є за Демократичною партією, а самі тільки незалежні спілки пожертвували на останню президентську виборчу кампанію кругло $2.450,000, на конвенції Демократичної партії вони не мали ніякого впливу. Доказом цього було призначення на віцепрезидента ЗДА сенатора Линдона Джансона з Тексасу, проти якого рішуче виступали робітничі спілки. Брак політичного впливу спілок виявився недавно під час дебат над митною політикою ЗДА у зв'язку з конкуренційною загрозою збоку европейського Спільного Господарського Ринку. Доказом того, який малий авторитет має провід робітничих спілок, був також поважний провал започаткованої ним акції створення $2-мільйонового фонду для сприяння професійному рухові муринів у південних стейтах. У висліді всіх полум'яних закликів зібрано лише -- $10.000.

Робітничі спілки в Америці добилися в минулому великих успіхів. Політика „Нового поділу" і „Справедливого поділу" Ф. Д. Рузвелта сприяла розвиткові вільного професійно - робітничого руху. Зловживання страйками привело до прийняття законів Тефта-Гартлі і Лендрума - Ґріффіна. Скандали із зловживанням спілкових фондів та просочування злочинних елементів до проводу спілок значно підірвали авторитет спілок.

Лев Ясінчук

НЕЗВИЧАЙНО ВАЖЛИВА СПРАВА

Так, це таки без перебільшення особливо важлива справа, що її під ніякою умовою не смісмо проґавити без діймаючої школи в найголовнішій ділянці українського буття в ЗДА. Тому прохаю терпеливо й уважливо дочитати цю річ до кінця.

Пригадую, що в циклі моїх 7-ох статтей у „Свободі" (між 14 і 24 липня ц. р.) я згадав мимоходом, що уряд ЗДА прихильно відноситься до розвитку української мови серед українців в Америці. Обговорення й доказування слушности цього твердження я з розмислом вилишив, бо був переконаний, що це зробить котрась із компетентних установ. Але досі український загал нічого не знає, хоч такі важливі питання повинні бути поставлені явно перед нашою громадою. Ось у чому віч.

Ще з початком 1962-го року проголосили часописи, що уряд ЗДА зорганізував студію над збереженням не-англійських мов в Америці під керівництвом д-ра Джошуа Фішмана в Ню Йорку. Асиґнуючи на це відповідні суми, уряд висловив бажання, щоб на новому ґрунті не вимерли мови, що їх принесли з собою різноетнічні іміґрантські групи. Уряд хоче знати, що роблять американські національні групи, щоб зберегти свої рідні мови, чим і як можна їм у тому допомогти і як заохотити їх до задержання своєї мови.

Реалізуючи це завдання, група вчених, покликаних до установи, що має назву Проєкт Мовних Ресурсів, в першу чергу виготовила й розіслала шість родів анкет для зібрання потрібних інформацій. Одну таку анкету вислано директорам, а другу вчителям шкіл, зорганізованих різними етнічними групами й релігійними організаціями. Адресати повинні описати, як широко ведеться навчання рідної мови в їхніх школах, і докладно представити труднощі в навчанні і осягненні успіху. Другу анкету розіслано до церков, парохій і інших релігійних організацій, щоб зібрати відомості, як стоїть справа рідної мови серед їхніх членів і якої мови вони вживають у Службі Божій, церемоніях і при різних релігійних функціях. Спеціяльну анкету розіслано до всіх періодичних видань і всіх радіових і телевізійних програм, ведених в не-англійській мові або призначених для груп котрогось етнічного походження. Ця анкета має визначити, що мають на меті у своїй праці американські неанґломовні видання й радіо-телевізійні передачі. Розіслано також інші анкети освітнім і культурним організаціям різних етнічних груп, що виявляють активність тепер або будь-коли вживали заходів для збереження рідної мови. Керівник цієї студії, названий уже д-р Фішман, подає до цих посилок такий коментар:

„Дуже важливо, що ми (американці — Л. Я.) визнаємо досі невикористовувані лінґвістичні золоті джерела і дуже важливе, щоб перше, друге й третє покоління американців визнавало цінність збереження коштовної спадщини їхніх батьків та дідів. Цим ми допоможемо нашій країні, а також збагатимо наше життя"". А в іншому місці:

„Це вперше «загублений континент» не-англійських мов, якими говорять американці, визнано за важливий і потрібний. Наша країна дуже потребує американців із знанням різних мов, щоб поширити й поліпшити свої дипломатичні, культурні й комерційні зв'язки з людьми в цілому світі".

На мою думку, ці теплі слова стають першим ступнем не тільки на шляху наших важких змагань за вдержання українства в Америці для добра самих українських одиниць, але й на те, щоб, осягнувши гідні місця в американському побуті, вони могли видатніше працювати для визволення й добра України. Тому без вагання всі українські громадяни названих тут фахів, всі організації, україномовні радіові передачі, українські видавництва, зокрема дитячі, повинні використати цю золоту нагоду й вислати докладні інформації.

На основі тих анкет має бути підготовлений широкий звіт для уряду впродовж року, отже, виходило б, до кінця 1962-го року. Керівник „проєкту" запевняє, що анкети будуть трактовані в секреті й використані тільки для звіту. Тому, хто з управнених до того громадян чи організацій не дістали такого формуляра, повинні звернутися негайно до „Проєкту Мовних Ресурсів", 111 Вест, 57-ма вул. Ню Йорк. Анкети можна виповнювати в будь-якій мові. Якщо комусь було б важко подати докладні дані, то допускаються приблизні. Копії виготовленого рапорту мають бути переслані до всіх заінтересованих осіб, до різних агенцій, до вчених і бібліотек по всій Америці.

Відповідаючи на питання про труднощі в навчанні рідної мови, треба конечно поставити домагання доплати на вдержання учителів, на видання шкільних підручників, на обов'язкові години української мови для українських учнів і студентів в публічних американських школах, а особливо, і то в першу чергу — безплатного приміщення всякого роду українських шкіл і курсів у будинках державних шкіл, розташованих в осередку більшости українських учнів даної околиці.

Отже, виходить, що моя резолюція подібного змісту, поставлена і прийнята без спротиву 28-го жовтня 1958-го року на спільній Конференції представників таких шкіл в Ню Йорку, може сама собі проб'є дорогу, коли вона до цієї пори не припадає пилом забуття. Дотична резолюція була повністю вміщена враз з широким коментарем у „Свободі" з 2-го грудня 1958-го року.

З НАШИХ БУДНІВ

ВЕСІЛЬНІ ДЗВОНИ І КАЛАТАЛА

Весільні дзвони, невроку, не перестають дзвонити цього року. Тепер, після „довгого вікенду", набрали свіжого розгону і баламкають, аж гуде! Тепер уже стає під вінець осіння шихта новоженців, ця, трохи повздержлива і стемперована. Бо ті, що стрімголово рвались до подружнього щастя, повінчалися ще на „4-го Джулая". Так чи так, приємне враження робить факт, що серед молодого покоління завівся гарний звичай — ставати під вінець поблизче матері-природи, тобто на наших оселях, — на „Союзівці", на „Верховині" чи в Гантері, де саме завтра відбудеться перший, та й ще до того властовий шлюб, в новозбудованій церковці св. Івана Хрестителя. Як сказала одна пані-добродійка: „Хоч воно і не вдома, а здається, що ближче дому, коли довкола тебе така краса, такі чудові гори!"

Може й самим молодятам і не так-то важно, чи вони поберуться ближче, чи подальше дому, якого, до речі, вони й не знають і не пам'ятають, бо одні породились при битій дорозі на еміґрації, інші — малими, неопіреними пташатами повилітали з рідного гнізда... Але для батьків — це, так сказати, засадничі речі, це може й останній патріотичний акт їхнього життя — звінчати дітей в рідному обряді і в рідній атмосфері, поблагословити їх на довгу життьову мандрівку по - божому і як звичай велить.

Правда, є такі батьки і такі діти, розуміється, яким рідний звичай і рідна атмосфера, вибачте за слово, при п'яті тримаються. Вони, кажуть, вже не скитальці, вони — „американці"! Такі патріоти чомусь уважають нижчим своєї гідности робити весілля на українській оселі чи в Українському Народному Домі, наприклад. Вони пхаються до готелів і т. зв. „весільних заль", де луплять з них солені гроші, мов циган за маму, але де мають ту сатисфакцію, що весілля відбувається з шиком і „по - американськи", що паяц в чорному циліндрі диригує ними, як песиками в цирку: коли мають вставати, коли сідати, коли цілуватись, а коли шнурочком нести молодій колекту.

Розповідали мені, що під час одного такого весілля на „давнтавні" трапилась неприємність: батьки молодого якось терпеливо пересиділи до кінця всю ту циркову церемонію, але батьки молодої, наші щирі, добрі селяни, не втерпіли знущання над ними і над своєю дитиною отого паяца в циліндрі, розплакались і засоромлені вийшли з „галі", навіть не покоштувавши весільного „кейка"...

Тепер, кажуть, батькові ніяково в неділю під церкву вийти, бо сусіди глузують з нього, що він звінчав дочку під „приказаннями", замість під Шевченком, — портрет якого, як знаєте, висить у великій залі Народного Дому в Ню Йорку.

Чомусь декому з земляків любезних здається, що стати американцем — означає перестати бути українцем... І дивно, що такі дикі ідеї кружляють деколи в головах колишніх завзятих таборових патріотів!

Ікер

СКЕРЦО

Поривом могутнім, юним,
Наладивши стрій на мажор,
Ударив у срібні струни
Дощу голосний акорд.

Мелодію рівну й нехитру
Краплини видзвонюють
влад,
Та флейта веселого вітру,
Та квіттям замаяний сад.

Дощем перетканї дороги
Згубились в тумані густім.
Іздалеку, в знак перемоги,
Ударив літаврами грім —

І стихло. Скінчилося скерцо,
Дорогами дощ відійшов,
І сонце — всесвітнє серце
Вже шле нам свою любов.

І всюди зелена обнова,
А свіжо, а радісно як!
А в небі — веселка-підкова,
На щастя нам поданий знак.

Ганна ЧЕРІНЬ

С. Риндик

СИНІЙ СОН

(2)

Я вперто вірю, що мова поезії повинна бути насамперед мелодійною, незалежно від того, чи це буде пісня кохання, чи якась поетична спекуляція про будову всесвіту, чи будь-що інше. Саме слово „вірш" чи „вірша" я перекладаю, як „музика слова". І високо оцінюю все те, що цю музику творить і що її збільшує. Культура мелодійного слова має за собою тисячі літ. Її здобутки — метрика, стопи, цезури, рими тощо — свідчать, що наші попередні покоління любили прихорошувати слово, виробили собі якийсь смак у цьому і дбали про засоби для досягнення його мелодійности. Це стало своєрідною стихією. І в цій стихії ми виросли. І так само творці наших народних пісень. І ввесь нарід, що співав і співає ті пісні.

„Тече річка | невеличка ||
з вишневого | саду.

„Кличе козак | дівчиноньку ||
к собі на по- | раду.

„Порадь мене, | дівчинонько,
|| що мені ді- | яти?
„А чи мені | женитися,
|| чи на тебе | ждати?

Музика слова прибрала собі якраз таку форму. Чому так сталося, ми не знаємо, але припускаємо, що могло було статися інакше, і тоді ми мали б якусь іншу музику, або й ніякої. Правда, не все те, що віками цінилося, як висока краса, залишилося й до сьогодні на тому самому рахунку. Колись, наприклад, довгий вус і кучерявий чуб-оселедець на голеній голові вважалися за ідеали парубоцької і взагалі чоловічої краси. А коли б тепер якийсь запеклий консерватист виколихав собі ці колишні ідеали і вийшов із ними на вулицю, то не тільки б „уся челядь" із нього сміялася, але й усі люди його затюкали б. І деякі модерні поети викинули на смітник історії віршову метрику і компонують свої поезії, не придержуючись ніяких канонів. І не можна їм сказати, що вони роблять погано. Навпаки, є небезпека, що десь незабаром будуть аматори поезії сміятися з розміряного слова... Так світ іде.

Але я вже не зраджу того, що полюбив навіки, — метрики з усіма її атрибутами. І „Синім сном" захоплений. У цьому „сні" чую ту саму, попередніми поколіннями виплекану музику слова:

Спить жадання якесь
таємниче
На всесвітнім святковім
чолі...
Тиша тишу по імені кличе
Пахне пилом і потом Землі.

У цих реченнях нема ніякого сенсу, або можна в них укласти всі, які тільки хочете сенси. Але сенс мене не цікавить. Я тут чую музику, і цього мені досить. Тому не журюся, що далі автор уперся із головою в різні нісенітниці. Він чомусь молиться до Землі і каже:

Доки в серці бажання не пізні,
Поки юности чиста пора, —
Подаруй мене, Земле,
Вітчизні
І води подаруй із Дніпра.

Тут автор забив мені кілька цвяхів у голову. Насамперед, чому він просить Землю, щоб його подарувала Вітчизні? Чи він сам не може віддатися їй? А потім, як розуміти, щоб та сама Земля подарувала води з Дніпра? Чи він її сам не може набрати собі? Чи за це там так тяжко? А може автор перебуває десь на чужині? А може це все якась алегорія? Тоді яка саме? І який зв'язок має це з попередніми строфами?

А ще перед тим розмріяний автор згадав про сузір'я Великого Возу. І цей несподіваний скок до неба ласкає вухо добірною музикою:

Пахне сіном з Великого Возу,
Що мені сининою сія
І тремтить, як стебло
верболозу,
Зачарована мрія моя

Останні два рядки не мають ніякого сенсу. Може тремтіти струна, рука, нога, листок осики, лоза і такі інші матеріяльні речі, але не така абстракція, як мрія. Це просто знущання з нашої логіки, провокація на адресу раціоналістів, щоб викликати їх обурення. Але я сміюся і сприймаю ці рядки з такою самою приємністю, як пісню

Ой, лопнув обруч коло
діжечки,
Дівчатка ж мої, сироїжечки!

Це чиста музика, де, між іншим, для милозвучности автор ужив слова „стебло" замість прут, гілка чи, скажім, пагін. І це зроблено ради звукової пари „б — л", що в слові „верболозу" бринить голосніше від інших звуків. „Стебло" підсилює ці звуки. Майже в кожному рядку „Синього сну" знаходимо такі повторення.

Але менше з тим. Ми все таки думаємо, що автор провадить своє слово до якоїсь мети. І дальші дві строфи цілковито оправдують цю думку:

Доки доля дорогу ще стеле,
Доки в снах я літаю ночами,
Доки весни стоять за
плечами, —
Подаруй мені дівчину,
Земле!

Там, де хата всміхається біло,
Наслухаючи шепоти ночі,
Подаруй мені сльози дівочі
І в коханні настояне тіло.

Нарешті розкрилася і роз'яснилася ціла проблема. Чотири попередні строфи були тільки прелюдією, заспівом до основної частини пісні — до тількищо поданих двох строф, де автор просить Землю подарувати йому дівчину із сльозами і з настояним у коханні тілом. Це, звичайно, самі мрії. Вони нічого не коштують, і тому можуть бути дуже далеко посунені. Та нас цікавить поетична сторона справи. Роздумуючи над нею, приходимо до цікавого висновку. Щоб його виразніше побачити, подамо дві строфи з народної пісні „Ой, у полі вітер віє".

Козак покохав дівчину. Але серед творців наших народних пісень не раз траплялися дуже делікатні натури. Вони не мали звички говорити про кохання відразу, з місця, а попереджували діло якимсь заспівом, що здебільшого не мав ніякого тематичного споріднення з проблемою і ніякого дотику до неї. Так сталося і в цій пісні. Вона починається словами:

Ой, у полі вітер віє,
А жито половіє.

І аж після цих слів автор, ніяковіючи, признається:

(Закінчення на сторінці 3-ій)

ПОВІДОМЛЕННЯ

Оцим повідомляю моїх Приятелів-Друзів та Знайомих, що
в СУБОТУ, 15-го ВЕРЕСНЯ 1962 року,
в год. 9:00 рано
в церкві св. о. Николая (Квін вул. й Белвуде),
буде відправлена

БЛАГОДАРНА СЛУЖБА БОЖА,

щоб подякувати Всемогучому Богові за ласку мойого видужання з тяжкої недуги (параліч). На цю Службу Божу запрошую щиро моїх Приятелів та Друзів.

При цій нагоді складаю мою щиру подяку Всеч. Отцям Ю. Федорову й В. Жолкевичеві за духовну опіку в часі мойого перебування в шпиталі, як рівнож д-рові И. Л. Силверсайд, за д-рам А. і В. Волощукам й д-рові Гр. Шиманському за дбайливе лікування.

Теодор Ощипко
221 Bathurst Street
TORONTO 2, Ont.
Canada

СИНІЙ СОН

(Закінчення зі сторінки 2-ої)

А козак дівчину да й
вірненько любить,
Та сказать не посміє!

А далі самому козакові хочеться доконче знати, як ставиться чи поставиться до цього дівчина, і він знов же таки не насмілюється спитатися її просто, а заходить до справи здалека, обережно. Бере та й каже:

Сидить голуб на дубочку,
А голубка на вишні . . .

І аж після цього питається:

Ой, скажи, скажи, молода
дівчино,
А що маєш на мислі?

Таке саме зробив, свідомо чи не свідомо, і автор „Синього сну". Усе, що він сказав у перших чотирьох строфах, є нічим іншим, як своєрідною шумихою, сухозлотицею, блищиками, що ними вправні богомази приоздоблюють свої образи; це — в полі вітер віє, а жито половіє, це — голуб на дубочку, а голубка на вишні.

Вислів „в коханні настояне тіло", на мою думку, незвичайно гарний. Я б назвав його геніяльним, якщо під словом „геній" розуміти того доброго духа, що надихає правдивих майстрів мистецтва. Хочу вірити, що автор „Синього сну" перший ужив цього вислову, і за це йому честь і слава, а наша література збагатилася ще на один діямант.

Залишається ще виснити питання: чи „Синій сон" мав би стати зразком і нормою для наших творців поезій? Зовсім ні! Поезія і взагалі мистецтво не повинуються ніяким зразкам і ніяким нормам. Кожний майстер сам собі пан і законодавець. Це — необмежений у своїй творчості монарх. Він творить так, як йому любо та мило. І в цьому саме найбільша вартість його. Так звані модерністи зовсім слушно докоряють раціоналістам, що ті зробили старі норми чеснотами мистецтва і цупко тримаються їх. Але модерністи так само плекають свої норми — норми безглуздя. Вони мають своїх кумірів, своїх нормодавців і наслідують їх. Різниці нема.

Перед нашим будинком, край пішоходу, червоніється гідрант. Його призначення, як відомо, давати воду для гашення вогню. Але окрім цієї офіційної функції, він часом виконує ще функцію спортову. Ось іде якийсь хлопчина. Побачивши гідрант, прудко розганяється і перескакує через нього. Це побачив якийсь дальший скакун і зробив те саме. За ним підбіг третій і перескочив. А потім четвертий. Кожний із них розганявся, кожний перескакував і йшов собі далі, нікому нічого не сказавши. Перший із них поступив більш-менш оригінально. Бодай хоч виявив власну ініціятиву. А решта змавпували його. Таких скакунів повно в мистецтві. І в старім, і в новім. Мавпи — дуже влізливе й настирливе створіння. Особливо модерна.

А на прикінечі ще моє „ліричне" слово.

До поета

Муз нема . . . Ні муз, ні
грацій,
Ні Дажбожих інспірацій.

Кожен сам римує рими,
Сам собі майструє канти.
Тож і ти трудись над ними,
І шліфуй, як діяманти,
Компонуй лункі хорали,
Добирай слова-перлини,
Щоб до неба поривали,
Як той поклик журавлиний!

Це однак лише основа.
А закон твоєї праці —
Не мавпуй чужого слова,
Що створив Гомер, Горацій . . .
Будь у цьому сам собою,
Тільки тим, що в серці зріло,
За красу ставай до бою
З кожним рабіном-зоїлом
І бери на буц, на роги
Всякі норми й декалоги!

Кінець.

КУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ У МАНІТОБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Вінніпег. — Манітобський університет у Вінніпегу проголосив вищий курс української мови для вчителів та всіх зацікавлених підвищенням кваліфікацій в ділянці українознавства. Курс відбуватиметься від 19-го вересня ц. р. в середи (від години 5:30 вечора) та суботи (від години 9:30 рано) й триватиме до квітня 1963 р. Лекції, що їх вестиме проф. Яр. Рудницький, даватимуть повний академічний кредит після успішного закінчення цілого курсу.

Дня 23-го серпня 1962 р. в Кельні (Німеччина) помер

Іван Іванович БЕЗРУЧКО-ЗЕЛЕНСЬКИЙ

учитель Української гімназії в Ганновері, на еміграції.
Всіх учителів і учнів Української гімназії в Ганновері прохаю разом зі мною схилити голови перед свіжою самотньою могилою нашого Колеги й Учителя і промовити:

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Колишній директор
Української гімназії в Ганновері
К. РЯБОКІНЬ

Замість квітів на могилу Незабутньої і Дорогої нам
бл. п. Мирослави Драган
$ 15.00 — на цілі НТШ
складають
КВІТКА І ВАСИЛЬ СТЕЦЮКИ

Замість квітів на могилу
сл. пам. МИРОСЛАВИ ДРАГАН
складаємо
на Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, Відд. в Ню Йорку, суму — $10.00
М. І. ЗАВАДИКУТИ
І. М. РУБИЧІ в Сиракюзах

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"